

СТРАТЕГІЯ

місцевого економічного розвитку
Музиківської об'єднаної територіальної громади
Херсонської області

с. Музиківка 2017 р.

ГО «Центр місцевого економічного розвитку міста Красноармійськ»

Діяльність виконана у рамках субконтракту ARDS-S2-02 за проектом Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Підтримка аграрного і сільського розвитку» («Агросільрозвиток»).

Під місцевою стратегією економічного розвитку об'єднаної територіальної громади мається на увазі розроблена на основі дослідження потреб, можливостей та необхідних ресурсів стратегія розвитку аграрної ринкової інфраструктури, вдосконалення ланцюгів доданої вартості сільськогосподарської продукції та створення робочих місць, в тому числі, поза межами сільськогосподарського виробництва.

Точка зору авторів не обов'язково співпадає із офіційною точкою зору USAID чи уряду США.

Зміст

Розділ 1. ВСТУП	4
1.1. Обґрунтування мети та підстав розроблення економічної стратегії.....	4
1.2. Меморандум про конфіденційність	4
Розділ 2. ОПИСОВО-АНАЛІТИЧНА ЧАСТИНА	5
Аналіз та оцінка факторів, які впливають на обрану ціль/пріоритет	5
Розділ 3. SWOT-АНАЛІЗ	12
3.1. Аналіз сильних і слабких сторін.....	12
3.2. SWOT-матриця: взаємозв'язки між факторами	14
Розділ 4. НАПРЯМИ ТА ПОЕТАПНІ ПЛАНИ ДІЙ (ПРОЕКТИ) ПО ВПРОВАДЖЕННЮ ЕКОНОМІЧНОЇ СТРАТЕГІЇ	17
4.1. Бачення майбутнього громади	17
4.2. Структура стратегічних та операційних цілей.....	17
4.3. Проектні пропозиції	18
Розділ 5. ОЧІКУВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ	25
Розділ 6. МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ	26

Розділ I. ВСТУП

1.1. Обґрунтування мети та підстав розроблення економічної стратегії

Попередній досвід складання та реалізації програм соціально-економічного розвитку Музиківської громади дозволив проаналізувати передумови, які були у територіальній одиниці на момент початку роботи над проектом. Крім того, аналіз попередніх планувальних документів допоміг краще зрозуміти соціально-економічну ситуацію в районі, виокремити основні показники економічного розвитку Музиківської громади за попередні періоди, а також викристалізувати основні чинники, які стримують її розвиток.

Основними причинами розробки даної економічної стратегії Музиківської ОТГ є бажання громади оцінити свій суто економічний потенціал, переглянути можливі наявні та перспективні точки розвитку, оцінити ресурсне забезпечення можливості розвитку тих чи інших напрямків економіки та конкретних видів бізнесу, підготувати заготовки проектних пропозицій для полегшення пошуку додаткового фінансування через грантові програми та конкурсні ресурси.

Впровадження стратегії полягатиме у формуванні та подальшій реалізації ряду проектних пропозицій, які базуються на розумінні поточної ситуації та рівня розвитку усієї громади, її окремих населених пунктів, зможуть забезпечити досягнення стратегічного бачення та створити середовище сталого розвитку.

З метою забезпечення наукового підходу до цього процесу був вивчений досвід структур, що займаються розробкою планів розвитку територій. Зокрема, було враховано рекомендації експертів GIZ, викладені в Методології стратегічного планування розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні, використано методичні рекомендації Мінрегіону України щодо процесу розробки стратегій та відповідні шаблони документів, залучено експертів громадської організації «Подільська агенція регіонального розвитку» (м. Вінниця). Також було враховано рекомендації експертів щодо необхідності визначення часового горизонту планування на рівні 3-5 років для ОТГ, які перебувають на етапі становлення.

В описово-аналітичній частині місцевої стратегії економічного розвитку використана інформація, що міститься в Паспорті Музиківської територіальної громади (Додаток 1.).

1.2. Меморандум про конфіденційність

Дана стратегія економічного розвитку розроблена в рамках проекту «Підтримка аграрного і сільського розвитку» («Агросільрозвиток»). Надання будь-яких відомостей із економічної стратегії, копіювання її повністю або окремих частин та передача третім особам без згоди проекту «Агросільрозвиток» забороняється.

Будь-яка конфіденційна інформація, отримана розробниками в ході підготовки економічної стратегії, не може бути використана для будь-яких цілей без згоди керівництва Музиківської сільської ради.

Зацікавлені у розробці економічної стратегії сторони (Проект «Агросільрозвиток», ГО «Подільська агенція регіонального розвитку» та Музиківська сільська рада) зобов'язуються дотримуватись вищезазначених принципів та керуватись ними у своїй подальшій роботі.

Розділ 2. ОПИСОВО-АНАЛІТИЧНА ЧАСТИНА

Аналіз та оцінка факторів, які впливають на обрану ціль/пріоритет

Музиківська об'єднана територіальна громада утворена 17 березня 2016 року. Громада розташована у південно-західній частині Херсонської області. Її площа складає 126,874 кв. км. До складу ОТГ входять наступні населені пункти: с. Музиківка, с. Висунці, с. Мірошниківка, с. Східне, с. Загорянівка. Центр громади - с. Музиківка. Населення громади становить 3,94 тис. чоловік, в центрі громади проживає близько 2,2 тис. чоловік. В об'єднаній громаді проживає 7,5% населення Білозерського району та 0,4% населення Херсонської області. Густота населення становить 31 особа/км². Рельєф громади – рівнинний, характерною особливістю якого є невеликі підвищення, що примикають до замкнених низин – подів, і значні підвищення схилів балок, що визивають місцями водну ерозію ґрунтів. Корисні копалини на території громади відсутні. Природні заповідники/заказники – також.

Порівняння громади, району, області

Регіони	Площа, км ²	Площа у % до загальної площі району/області	Населення	Населення у % до загального населення району/області	Густота населення
Музиківська громада	127	7,5% площі району	3941	5,9% населення району	31
		0,5% площі області		0,4% населення області	
Білозерський район	1700	6,0% площі області	66 667	6,3% населення області	39,2
Херсонська область	28500		1055649		37,0

Відстань від адміністративного центру до населених пунктів громади

Населені пункти	км
с. Музиківка	0
с. Висунці	5
с. Мірошниківка	3
с. Східне	11
с. Загорянівка	14

Що стосується дорожнього покриття, у 2016 році з районного бюджету виділено кошти у сумі 300,0 тис. грн. для поточного ремонту доріг загального користування, а саме: Східне – Загорянівка – М-14 - 200,0 тис. грн. (вже освоєно 110,0 тис. грн., поточний ремонт білощобеним покриттям 2 км). В загальному стан доріг між населеними пунктами середній.

Населення

Чисельність населення, осіб

Населені пункти громади	2014	2015	2016
с. Музиківка	2170	2180	2182
с. Висунці	295	300	307
с. Мірошниківка	180	183	185
с. Східне	880	886	889
с. Загорянівка	380	384	378
Область	1067900	1062400	1055649

Демографічна ситуація Музиківської об'єднаної територіальної громади за останні 3 роки є стабільною. Як свідчать дані щодо чисельності мешканців у населених пунктах Музиківської ОТГ, у громаді спостерігається незначний приріст населення.

Додатковою характеристикою для опису демографічної ситуації Музиківської ОТГ є дані щодо природного та міграційного руху населення. Так, в 2014 та 2016 роках спостерігається негативний природний приріст – тобто переважання кількості померлих над кількістю народжених в об'єднаній громаді.

Що стосується сальдо міграції – то воно позитивне. Проте, як у кількісному (16 осіб), так і у відсотковому вираженні цей показник є незначним. Загальний показник руху населення має позитивний баланс, що означає збільшення кількості мешканців ОТГ.

Природний та міграційний рух населення, осіб

Показники	2014	2015	2016
Народжені	51	45	26
Померлі	58	41	30
Природний приріст	-7	+4	-4
Прибулі	184	106	116
Вибулі	28	18	22
Сальдо міграції	+156	+88	+94
Загальне збільшення (зменшення)	+149	+92	+90

За віковою структурою населення Музиківської об'єднаної територіальної громади складається на 16,4% із осіб молодшого за працездатний вік (648 осіб з 3941), 60,1% – працездатного віку (2368 осіб) та 23,5% – старшого за працездатний вік (925 особа).

Розподіл населення за віком

Населення у віці:	2016
молодшому за працездатний	648
працездатному	2368
старшому за працездатний	925
діти дошкільного віку	282
діти шкільного віку	366

В Україні існує тенденція, яка полягає в загальному старінні населення. Відповідно до міжнародних критеріїв населення вважається старим, якщо частка осіб у віці 65 років і старше перевищує 7%. Як видно із таблиці, частка осіб старше працездатного віку Музиківської ОТГ більш ніж у 3 рази перевищує загальноприйнятий критерій: 23,5% проти 7%. Таким чином отримуємо висновок, що громаді також притаманна тенденція до старіння населення, що у довгостроковій перспективі є одним із загрозливих факторів для її розвитку.

Земельний фонд

Загальна площа Музиківської об'єднаної територіальної громади – 12687,4 га. Розораність території громади становить 82,8%, сільськогосподарських земель – 91,2% та відповідає середньообласному показнику. У складі сільськогосподарських земель сільгоспугіддя складають 11270,34 га або 88,8%.

Землі об'єднаної громади

Види	Одиниця виміру	2016
Площа населеного пункту	га	1093,3
Площа сільськогосподарських земель, всього	га	11577,642
<i>у тому числі:</i>		
<i>сільськогосподарські угіддя, всього</i>	га	11270,34
<i>з них: рілля</i>	га	10508,08
<i>перелоги</i>	га	-
<i>багаторічні насадження</i>	га	50,6
<i>сіножаті</i>	га	9,8
<i>пасовища</i>	га	701,86
Землі вкриті лісами та чагарниками	га	389,7972
<i>у тому числі:</i>		-
<i>лісові землі</i>	га	385,1972
<i>чагарники</i>	га	4,6
Землі заболочені	га	59,9
Землі водного фонду	га	293,1845
<i>у тому числі під:</i>		-
<i>озерами, прибережними замкнутими водоймами, лиманами</i>	га	211,8061
<i>ставками</i>	га	81,38
Землі для садівництва	га	44,46
Землі для городництва	га	98,3816
Землі запасу	га	4761,5732
Зрошувані землі	га	3000,3
Кількість власників землі та землекористувачів – всього	од.	2896
Площа орендованих земель	га	2129,0
Загальна кількість земельних паїв	од.	1516
Середній розмір паю	га	5,05

Природні ресурси ОТГ: землі водного фонду громади складають 293,1845 га; ліси на території громади – Херсонське лісове господарство (389,79 га); корисні копалини у громади відсутні.

Економіка ОТГ

Спеціалізація економіки громади: аграрно-промислова.

Основні сільськогосподарські підприємства, які здійснюють діяльність у галузі рослинництва: 24 фермерських господарства, що мають у користуванні 2 300,43 га сільськогосподарських угідь, із них, ріллі - 2 162,22 га, в т. ч:

- ТОВ «АТФ «Агро-Діло» – 782,6131 га (в оренді 167 паїв);
- ФГ Сапфір-Агро» – 1415,77 га (в оренді 309 паїв), займається вирощуванням та реалізацією соняшнику, пшениці, ячменю;
- ФГ «Мамрак» – 49,0 га, ФГ «Селена» – 20,95 га, ФГ «Судак» – 6,8 га, ФГ «Інна» – 6,8 га, ФГ «Альфа» – 32,9 га, ФГ «Фрегат» – 33 га, ФГ «Лань» – 50 га, ФГ «Партнер» – 50 га, ФГ «Барвінок» – 50,5 га, ФГ «Десна» – 50,2 га, ФГ «Качине болото» – 52,7 га, ФГ «Алес» – 26,8 га, ФГ «Градово» – 56,5 га, ФГ «Когсон» – 45,31 га, ФГ «Ковтун» – 20 га, ФГ «Дружба» – 20 га, ФГ «Вадім-Л» – 15 га, ФГ «Алексєєв» – 1 га, ФГ «Розточчя» – 24 га, ФГ «Ірина» – 50 га, ФГ «Ясень» – 30,1 га, ФГ «Рус. балка» – 33,43 га, ФГ «Родинне» – 28,7 га.

Найбільші роботодавці ОТГ

Підприємство, організація, установа	Вид діяльності (основний)	Чисельність працівників у 2016 р.
Філія ПАТ «Чорнобаївське» Агрохолдінгу «Авангард»	Вирощування птиці виробництво яєць	300
ПП «Тін Сервіс»	Виробництво легких металевих виробів	150
ФГ «Сапфір-Агро»	Вирощування с-г продукції	15

Філія ПАТ «Чорнобаївське» Агрохолдінгу «Авангард» знаходиться на відстані 10 км від с. Музиківка. Досить потужне підприємство, яке займається вирощуванням птиці та яєць. Частина мешканців ОТГ працевлаштовані там.

Підприємство «Тін Сервіс» здійснює виробництво легких металевих виробів, в т.ч. металевих закаточних кришок.

У громаді працюють 24 фермерських господарств. Більшість з них займається овочівництвом (вирощуванням цибулі сортів Медуза та Платон, картоплі, часника, помідорів, огірків). Велика частина ФГ приділяє увагу вирощуванню зернових культур (озимої пшениці, ячменю) та вирощуванню технічних культур (соняшнику, ріпаку).

Фермерські господарства в основному вирощують овочі у с. Музиківка та частково у с. Східне. В галузевій структурі сільського господарства рослинництво становить 99,9%, тваринництво 0,01%. Вся продукція реалізовується, але не завжди легко знайти ринок збуту для овочів за бажаною вартістю. Первинна переробка (подрібнення, сушіння, заморозка) у громаді не проводиться.

Торгівельні послуги надають 18 магазинів продовольчих товарів та 3 магазини – непродовольчих. На території ОТГ функціонують два заклади громадського харчування.

Переважна більшість постачальників товарів та надавачів послуг до Музиківської ОТГ з м. Херсон.

Показники роботи фермерських господарств

Показник	Одиниця виміру	2016
Кількість фермерських господарств	од.	24
Площа сільськогосподарських угідь	га	2300,43
у тому числі: ріллі	га	2162,22
Виробництво і реалізація сільськогосподарської продукції		
Рослинництво:		
Зібрано з посівної площі:		
<i>зернових та зернобобових</i>	ц/га	29,1
<i>насіння соняшнику</i>	ц/га	3,0
<i>баштанних продовольчих</i>	ц/га	100,0
<i>овочів – всього</i>	ц/га	323,0

Бачимо, що у Музиківській ОТГ в основному розвинуте рослинництво, а саме овочівництво. У 2016 р. зібрано в середньому з посівної площі по 323 ц/га овочів, 29 ц/га зернових культур, баштанних – 100 ц/га. Середні показники збору цибулі – 100 ц/га, помідорів – 200 ц/га.

Основні товари, що вивозяться за межі громади, в першу чергу – цибуля, помідори, часник, огірки, картопля, в другу чергу – пшениця, ячмінь, соняшник.

Основним із факторів подальшого розвитку Музиківської громади є аграрна спрямованість її економіки. Відповідно, громада має досвід у веденні рослинництва, на її теренах діє ряд с/г підприємств та фермерських господарств, особисті селянські господарства займаються вирощуванням овочевих, зернових культур та городини. Тому є логічним продовження та розвиток діяльності в аграрному напрямку.

У громаді працюють постійно над вдосконаленням системи зрошування. На даний момент у с. Музиківка, в якому більшість земель використовують для вирощування овочів, застосовують крапельне зрошування з Миколаївського водогону. У с. Східне вода для систем зрошування забирається з Інгuleцького каналу. ТОВ «АТФ «Агро-Діло», яке взяло в оренду 167 паїв на 782,6131 га землі, використовує для поливу американську дощову машину «Валень». Громада зацікавлена у розбудові систем зрошування та у реконструкції наявного обладнання. В цілому водних ресурсів в громаді достатньо, проте потрібно вдосконалювати та модернізувати відповідне насосне обладнання. Крім цього, у с. Музиківка побудовані мережі для попередження затоплення.

В ОТГ є 16 водонапірних башт, 9 з яких діючі. Решта потребують технічного обслуговування та ремонту. Є 12 артезіанських свердловин. Функціонує централізований водогін, який забезпечує водою населені пункти громади.

У громаді не дуже розвинуте тепличне господарство. Лише ФГ «Мамрак» має дві теплиці, в яких переважно вирощує огірки. Декілька домогосподарств мають малих масштабів парники і в основному вирощують овочі для власних потреб.

На засіданні робочої групи пріоритетним напрямком для розробки стратегії місцевого економічного розвитку було обрано овочівництво, оскільки в ньому вбачається найбільший потенціал, та бажання мешканців громади до кооперування задля підвищення власних доходів у результаті збільшення доданої вартості овочевої продукції за рахунок формування гуртових партій.

Основними виробниками овочів в Музиківській об'єднаній територіальній громаді є фермерські господарства. Нараховується 24 фермерських господарства, які вирощують цибулю, картоплю, часник, помідори і мають у користуванні 2 300,43 га. В основному вони функціонують у с. Музиківка та с. Східне. У селах Висунці, Мірошниківка, Загорянівка немає фермерських господарств. Проте, мешканці у власних домогосподарствах вирощують овочеву продукцію як для власних потреб, так і для збуту дрібними партіями, продають на місцевих ринках (кожен населений пункт має дрібний ринок).

Здебільшого овочеву продукцію реалізують дрібними партіями на ринках у Херсоні. Більш крупні партії овочів місцеві селяни продають на оптовому ринку «Нежданний», що знаходиться у с. Великі Копані (близько 50 км від с. Музиківка). Ринок динамічно розвивається і користується попитом у фермерів, які проживають у Херсонській області. Слід зазначити, що посередники також скуповують овочеву продукцію. Домогосподарства, які не мають відповідної техніки для транспортування с/г продукції, здають овочі посередникам, які у подальшому реалізують їх як на ринку в с. Великі Копані, так і за межами області.

Для закупівлі насіння, техніки, збуту продукції більшими партіями, збору врожаю фермерські господарства не об'єднуються. Кожне господарство самостійно вирішує ці питання і займається сільськогосподарською роботою одноосібно. У громаді неодноразово велась розмова відносно об'єднання в кооперативи, проте практично цей процес на початковому етапі гальмувався, оскільки є багато юридичних питань та хвилювання у мешканців відносно ефективності діяльності кооперативів.

Для зберігання овочевої продукції деякі фермерські господарства мають ангари, наприклад, ФГ «Мамрак» має овочесховище на 700 т.

Слід додати, що на території Музиківської ОТГ є два консервних заводи приватної форми власності. Один із них має підготовлені умови для запровадження переробки овочів (підведені комунікації), інший потребує комплексних ремонтних робіт. Власник, мешканці громади та керівництво ОТГ зацікавлені у відновленні роботи заводу і вбачають доцільним та ефективним організацію переробки овочів на базі цього консервного заводу.

Раніше на основі консервного заводу було здійснено спробу переробляти томати на томатну пасту. Проте, вказаний процес не вдалося розвинути, оскільки не знайдено ринку збуту в більших масштабах.

Одним із факторів розвитку овочевого напрямку у Музиківській ОТГ є відповідний клімат, наявність умов для вдосконалення напрямку овочівництва, зацікавленість та прагнення мешканців розвинути дану галузь. Сьогодні спостерігається інерційний сценарій

економічного розвитку – система налагоджена і сільське господарство ведеться без інноваційних змін.

Під час засідання робочих груп проведено аналіз факторів, які можуть впливати на розвиток овочівництва, і виявлені наступні загрози:

- багато формальностей (особливо в земельних питаннях);
- складності ведення виробництва;
- недостатня підтримка с/г виробництва;
- слабка забезпеченість гарантіями з боку держави;
- низька підприємницька культура населення;
- інертність фермерів.

В результаті проведення соціально-економічного аналізу розвитку Музиківської об'єднаної територіальної громади можна зробити наступні висновки:

1. Загальний рівень соціально-економічного розвитку громади достатньо високий та займає одне з високих місць у Херсонській області, що обумовлено, насамперед, розташуванням поблизу обласного центру, сприятливими природними умовами, наявними земельними та трудовими ресурсами.

2. Демографічна ситуація позитивна та добре впливає на загальний рівень розвитку громади.

3. Найбільший рівень розвитку (кількість суб'єктів господарювання та зайнятих) становить: сільське господарство та торгівля, які формують значні доходи місцевої громади.

4. Сільське господарство представлене в основному рослинництвом (овочі, зернові культури). Овочівництво представлене як великими підприємствами, так і невеликими фермерськими господарствами та господарствами населення. Розвиток овочівництва стримується відсутністю належних зрошувальних систем. Тваринництво має тенденцію до скорочення та має невелику частку у загальному сільськогосподарському виробництві та зайнятості населення.

5. Місцева соціальна та виробнича інфраструктура досить розвинена, але багато об'єктів потребують інвестицій для оновлення, ремонту та в цілому відновлення.

6. Для покращення економічної ситуації в громаді на початковому етапі потрібно підтримувати подальший розвиток овочівництва, оскільки для цього є всі необхідні умови. Досвід об'єднання в кооперативи вказує на економічну ефективність цього процесу. Тому потрібно створити овочевий кооператив, який об'єднає фермерів зі спільними інтересами та створить кращі умови для розвитку овочівництва з вищими економічними показниками.

7. Після створення кооперативу та досягнення ним стабільної роботи доцільно створювати наступний ланцюг доданої вартості – переробку овочів на базі існуючого консервного заводу.

Розділ 3. SWOT-АНАЛІЗ

3.1. Аналіз сильних і слабких сторін

Результати SWOT-аналізу (за результатами засідання робочої групи)

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> • підтримка ОТГ керівництвом Херсонської області • підтримка діяльності ОТГ з боку переважної більшості депутатів Сільської ради • наявність активних громадських організацій • висока підприємницька активність громади • ефективно використовується земля • сприятливі кліматичні умови для вирощування овочів • відновлення систем зрошення • спостерігається розвиток овочівництва • сприятливі умови для інвесторів • наявність об'єктів, доступних для інвестування • налагоджене водопостачання в Музиківці • розташування поблизу (до 20 км) летовища, морського порту, залізничної лінії та шосейної дороги міжнародного значення	<ul style="list-style-type: none"> • значна частка населення старшого за працездатний вік, природне скорочення населення • міграція працездатного населення • низький середній рівень оплати праці • низький рівень іноземних та внутрішніх інвестицій • слабка інформатизація сіл, мережа Інтернет не розвинена • у деяких селах відсутня система зрошення • поганий стан доріг • низька громадська активність більшості мешканців громади • екологічні проблеми, пов'язані з діяльністю птахофабрики в селі Східне та біогазового заводу • погана система водопостачання у Східному (доступна лише у визначені години, мешканці не хочуть платити за воду)

Аналіз сильних сторін

Що стосується сильних сторін громади, то її географічне розташування та транспортна інфраструктура (наявність мережі автомобільних доріг) є зручним для розвитку агропромислового потенціалу. Земельні ресурси в громаді використовуються досить ефективно, що свідчить про існуючий потенціал громади. Висока підприємницька активність представників місцевої громади сприяє підвищенню зайнятості населення та наповненню місцевого бюджету. В громаді досить розвинута галузь овочівництва, відновлюються системи зрошення землі.

Аналіз слабких сторін

Агропромисловий потенціал громади підриває фактор міграції працездатного населення до Херсону та інших обласних центрів. Слабка інформатизація сіл відносно можливостей розвитку ОТГ, мережа Інтернет не достатньо розвинена. Екологічні проблеми, пов'язані з діяльністю птахофабрики в селі Східне та біогазового заводу, негативно відображаються на умовах життя мешканців та веденні сільського господарства. Також слід

зазначити про міграцію населення у більші міста, що зумовлює погіршення демографічної ситуації в ОТГ.

Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> • зростання попиту на продовольство на світовому ринку стимулюватиме розвиток АПК • продовження реформ в Україні сприятиме покращенню бізнес-клімату • продовження євроінтеграційних процесів сприятиме зростанню зацікавленості інвесторів до України • діяльність в Україні проектів міжнародної технічної допомоги, які підтримуватимуть об'єднані громади • угода про співробітництво ОТГ з литовським містом Дусетос • великі ринки збуту в розташованому неподалік Херсоні • збільшення обсягів вирощування овочів • можливість отримання державних коштів на розвиток інфраструктури з ДФРР • можливості постачання продуктів на ринок ЄС в рамках угоди про зону вільної торгівлі • нові технології зрошення і обробітку землі	<ul style="list-style-type: none"> • затримка з боку держави передавання ОТГ земель, що лежать за межами населених пунктів. • непередбачувані зміни законодавства і неоднотайні дії уряду щодо реформування • відтік кваліфікованих спеціалістів до міст, зокрема, обласного центру • корупція • ризик епідемії, пов'язаної з діяльністю птахофабрики • небезпека експансії великих агро-холдингів • коливання цін на носії енергії • звуження ринків збуту (Крим, Донбас, Росія)

Аналіз можливостей

У випадку приходу інвестора та сприятливої законодавчої бази одним з пріоритетних напрямків місцевої економіки може стати розвиток аграрної промисловості, зокрема овочівництва та переробки овочів. Є можливості отримати кошти з Державного фонду регіонального розвитку на розвиток інфраструктури. Застосування нових технологій зрошення та обробітку землі підвищуватимуть продуктивність сільськогосподарського виробництва. Зростання попиту на с/г продукцію стимулюватиме розвиток аграрної промисловості.

Аналіз загроз

Географічна близькість до м. Херсон створює як перспективи для розвитку, так і загрози. Крім забезпечення робочими місцями і відрахувань до бюджету, птахофабрика створює загрозу забруднення довкілля, а у випадку ймовірного припинення діяльності підприємства різко зросте рівень безробіття. Законодавчі обмеження щодо відсутності впливу на податкову систему, несправедливий розподіл податків та відсутність можливості розпоряджатися землею громади за межами населених пунктів не дають можливості повною мірою використовувати ресурси громади. Нерозуміння наслідків реформ є також перешкодою у їх впровадженні. Відсутність плану залучення інвестицій не дає можливості належним чином розвивати місцеву економіку.

3.2. SWOT-матриця: взаємозв'язки між факторами

Порівняльні переваги

Підтримують

Сильні сторони

Можливості

Порівняльні переваги

(визначені в результаті аналізу сильних сторін і можливостей)

Можливостями, які сприятимуть реалізації даних напрямків, є:

- великі ринки збуту в розташованому неподалік Херсоні формують умови для розвитку підприємницької активності;
- збільшення обсягів вирощування овочів відбуватиметься за умови відновлення систем зрошення;
- закріплення додаткових зв'язків з іншими регіонами через вигідне географічно-територіальне розташування, розвинуту та розгалужену мережу автоперевезень;
- наявність державних програм для розвитку та міжнародних програм з метою покращення технологій вирощування овочів у зв'язку з сприятливими кліматичними умовами.

Ризики

Посилюють

Слабкі сторони

Загрози

1. Значна частка населення старшого за працездатний вік, природне скорочення населення
2. Міграція працездатного населення
3. Низький середній рівень оплати праці
4. Низький рівень іноземних та внутрішніх інвестицій
5. Слабка інформатизація сіл, мережа Інтернет не розвинена
6. Відсутня система зрошення землі
7. Поганий стан доріг
8. Низька громадська активність більшості мешканців громади
9. Екологічні проблеми, пов'язані з діяльністю птахофабрики в селі Східне та біогазового заводу
10. Погана система водопостачання у Східному (доступна лише у визначені години, мешканці не хочуть платити за воду)

1. Затримка з боку держави передавання ОТГ земель, що лежать за межами населених пунктів.
2. Непередбачувані зміни законодавства і неоднотайні дії уряду щодо реформування
3. Корупція
4. Ризик епідемії, пов'язаної з діяльністю птахофабрики
5. Небезпека експансії великих агро-холдингів
6. Коливання цін на носії енергії
7. Звуження ринків збуту (Крим, Донбас, Росія)

Ризики

(визначені в результаті аналізу слабких сторін і загроз):

- діяльність птахофабрики в селі Східне формує екологічні проблеми. Виникають ризики у напрямку розвитку сільського господарства;
- непередбачувані зміни законодавства, корупція і дії уряду щодо реформування стримують інвесторів;
- небезпека експансії великих агро-холдингів впливає на низький рівень оплати праці через зниження конкурентоспроможності.

Розділ 4. НАПРЯМИ ТА ПОЕТАПНІ ПЛАНИ ДІЙ (ПРОЕКТИ) ПО ВПРОВАДЖЕННЮ ЕКОНОМІЧНОЇ СТРАТЕГІЇ

4.1. Бачення майбутнього громади

БАЧЕННЯ: Музиківська ОТГ – розвинута, самодостатня громада, яка застосувала високотехнологічне вирощення овочевої продукції із збереженням екологічного стану.

4.2. Структура стратегічних та операційних цілей

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ:	ОПЕРАЦІЙНІ ЦІЛІ:
Розвиток овочевої галузі в громаді	1. Розвиток овочевої кооперації в громаді. 2. Переробка овочів.

Стратегічна ціль **«Розвиток овочевої кооперації»** є наслідком потреби у інтенсивнішому залученні малого і середнього бізнесу до розвитку сільськогосподарського виробництва і створення нових робочих місць. Вказана стратегічна ціль впливає з необхідності раціонально використовувати та розвивати наявні ресурси у громаді, сьогodнішню сферу зайнятості мешканців та створювати умови для економічного розвитку об'єднаної територіальної громади. Музиківська ОТГ, маючи великий внутрішній потенціал уже існуючих підприємств та закладів інфраструктури, після об'єднання має можливість посилити спроможність до залучення інвестицій через створення нових агропромислових зон, нових зон для інвестицій і нових зон під рекреаційні цілі.

Проведений соціально-економічний аналіз ОТГ вказує на наявність необхідних ресурсів та відповідних кліматичних умов у громаді для розвитку овочевої галузі з високим економічним ефектом. Один із найбільш ефективних шляхів досягнення цього є розвиток сільськогосподарської кооперації, що дозволить використовувати переваги великого товарного виробництва і враховувати інтереси сільських товаровиробників, сприяючи при цьому розвитку конкретної галузі.

Формування овочевого кооперативу дозволить надавати комплекс послуг, пов'язаних із гуртовою закупівлею насіння, саджанців, збором, зберіганням, збутом овочевої продукції та отримувати при цьому більші прибутки. Водночас, розвиток кооперації сприятиме проведенню окремих технологічних операцій, здійсненню маркетингових досліджень, розширенню доступу селянських господарств до агросервісних послуг, удосконаленню процесу реалізації продукції, більш ефективному використанню каналів збуту та досягненню міцних позицій на ринку. Крім цього, таким чином можливо створити додаткові робочі місця та покращити соціальний захист населення.

У громаді є велика кількість фермерських господарств, які займаються вирощуванням овочів. Мешканці зацікавлені у застосуванні більш ефективних моделей економічного розвитку овочівництва для примноження доходів як ФГ, так і власних домогосподарств. В результаті налагодження кооперації будуть створені умови для

закупівлі необхідної продукції крупними партіями та подальшої реалізації овочів на зовнішньому ринку.

Розвиток кооперації з відповідним економічним ефектом покращить матеріальний стан мешканців і стимулюватиме до розширення об'ємів вирощування овочів дрібними виробниками та створення сімейних ферм. Будуть створені умови до наступного етапу економічного розвитку – переробки овочів, а саме подрібнення, сушіння, замороження та консервація. Для цього можливо використати наявний консервний завод з частково підготовленою інфраструктурою. У цьому зацікавлені власник заводу, керівництво громади та мешканці ОТГ.

Розвиток сільськогосподарської кооперації потребує значних фінансових ресурсів для формування виробничої бази кооперативів, насамперед для придбання необхідної техніки, обладнання, підготовки інфраструктури. Зважаючи на те, що досягнути зазначеної цілі виключно ресурсами місцевого бюджету практично неможливо, то існує необхідність у залученні зовнішніх інвестицій. Тому, для цього необхідно розробити інвестиційні проекти зі створення овочевої кооперації та переробки овочів.

4.3. Проектні пропозиції

З метою досягнення стратегічної цілі щодо розвитку овочевої кооперації доцільно розглянути два інвестиційні проекти:

1. Розвиток овочевої кооперації.
2. Переробка овочів.

Проект № 1.

Номер і назва завдання:	Розвиток овочевої галузі в Музиківській ОТГ
Назва проекту:	Розвиток овочевої кооперації
Цілі проекту:	<ul style="list-style-type: none"> - Формування овочевого кооперативу; - створення овочесховища; - підвищення ефективності сільськогосподарської діяльності; - розвиток та підвищення ефективності особистих селянських господарств; - розширення доступу сільськогосподарських товаровиробників до агросервісних послуг.
Територія на яку проект матиме вплив:	Музиківська об'єднана територіальна громада
Орієнтовна кількість отримувачів вигод	Всі мешканці громади
Стислий опис проекту:	<p>Соціально-економічний аналіз Музиківської ОТГ, під час якого було здійснено оцінку наявних земельних ресурсів, функціонування фермерських господарств, зайнятості населення, кліматичних умов на території громади показав, що на сьогоднішній день одним з пріоритетних напрямків економічного розвитку громади має стати вирощування та збут овочевих культур.</p> <p>На даний момент вирощуванням овочів (переважно огірки, помідори, цибуля, картопля, морква, буряки, часник тощо)</p>

займаються більшість селян та фермерських господарств об'єднаної територіальної громади. Частка доходу від продажу вирощених культур в сезон сягає до 60% від загального доходу селян. Поряд з цим, овочева галузь як така до кінця не сформована та не налагоджена - вирощування овочів проводиться переважно «одноосібно», кожен господар окремо здійснює закупівлю розсади, пошук техніки та людей для висадки та збору овочів, намагається забезпечити належне супроводження дозрівання продукції, зокрема поливний процес, вирішує питання зі зберіганням та реалізацією вирощеної продукції, враховуючи власні об'єми та наявність техніки для транспортування. Так, селяни, які вирощують овочеву продукцію дрібними партіями, продають її на місцевих ринках, ті, хто вирощують овочі в більших об'ємах, переважно реалізують їх на ринку в Херсоні. Багато фермерських господарств збувають продукцію крупними партіями на оптовому ринку «Нежданний», що знаходиться у с. Великі Копані (50 км від с. Музиківка). Інша частина селян здає продукцію посередникам, оскільки немає належної техніки для її транспортування. Таке "одноосібне" ведення господарства значно ускладнює процес вирощування та збуту овочів та знижує економічну ефективність і прибутковість галузі в цілому.

Саме тому, існує потреба об'єднати зусилля селян та фермерських господарств задля зростання ефективності овочівництва, як однієї з ключових галузей ОТГ. З цією метою, в рамках даного проекту, пропонується створення овочевого кооперативу, який скооперує всі зацікавлені групи населення, сприятиме підвищенню доходів господарств, створенню додаткових робочих місць та збільшенню надходжень до місцевого бюджету, посилюючи спроможність об'єднаної територіальної громади самостійно вирішувати існуючі проблеми на шляху до економічного розвитку.

Слід зазначити, що у 2016 р. зібрано в середньому з посівної площі по 323 ц/га овочів. Середні показники збору цибулі – 100 ц/га, помідорів – 200 ц/га.

Основними виробниками овочів в Музиківській об'єднаній територіальній громаді є фермерські господарства. Нараховується 24 фермерських господарства, які вирощують цибулю, картоплю, часник, помідори і мають у користуванні 2300,43 га. В основному вони функціонують у с. Музиківка та с. Східне. Разом з тим, мешканці у власних домогосподарствах також вирощують овочеву продукцію, більшу частину якої продають на місцевих ринках (кожен населений пункт має дрібний ринок).

Потенційно більша частина ФГ (60 %) та домогосподарств (40%) можуть вступити до кооперативу та сукупно здавати до 400 т картоплі, до 60 т часнику, до 350 т помідор, до 150 т огірків, до 800 т цибулі, до 200 т моркви та 300 т буряка. Проте, на початковому етапі передбачається, що потенційні об'єми

овочевої продукції в кооперативі складатимуть до 80 т картоплі, до 15 т часнику, до 120 т цибулі, до 50 т помідор, до 30 т огірків, до 20 т моркви та 30 т буряка.

В рамках створення овочевого кооперативу проектом передбачено реалізацію наступних кроків:

1. Формування матеріально-технічної бази функціонування кооперативу. У Музиківській ОТГ є вільне приміщення з підведеними комунікаціями – будівля колишнього консервного заводу, саме це приміщення буде використано для цілей кооперативу. Зокрема, 120 м² займатиме склад для зберігання картоплі, часнику, цибулі, 40 м² – для зберігання помідор, огірків. Решта – адміністративні приміщення та місце для розміщення фасувальної лінії.

Для облаштування складів та забезпечення температурного режиму буде придбано відповідне холодильне обладнання та проведено ремонт приміщення із встановленням сендвіч-панелей (на перший етап достатньо на 40 м²). Для цих цілей закладається 8*40 тис. грн. = 320 тис. грн. на холодильне обладнання та близько 1100 тис. грн. – на ремонт і закупівлю сендвіч-панелей.

На обладнання із фасування закладається 750 тис. грн., на сітки для овочів на 2 роки – 33 тис. грн. (із розрахунку 1,5 грн. за сітку на 20 кг при потребі в 11 тис. сіток на потенційні обсяги продукції кооперативу), на ящики для помідор, огірків на початковому етапі – 200 тис. грн. (із розрахунку 2000 ящиків в перший рік за ціною 50 грн/ящик на 10 кг, і ще 2000 ящиків – в другий).

Окремо буде побудовано овочесховище, яке дасть змогу зберігати продукцію більш тривалий термін та поступово її реалізовувати за більш вигідною ціною.

2. Створення умов для підвищення ефективності овочівництва. Учасники кооперативу зможуть закуповувати відповідні сорти розсади та насіння, а також добрива, пестициди інші необхідні матеріали крупними партіями, а отже за більш вигідною ціною, спільно вирішувати питання висадки, вирощування, збору продукції та її транспортування на склади та в овочесховище. Окрім того, буде розроблено єдину маркетингову стратегію овочевого кооперативу - від формування бренду до пошуків ринків збуту вирощеної продукції. Транспортування та реалізація овочів також відбуватиметься спільними зусиллями учасників кооперативу. З юридичного боку діяльність кооперативу буде координувати місцевий підприємець – менеджер кооперативу.

3. Проведення інформаційно-роз'яснювальної кампанії в громаді. Хоча більшість мешканців ОТГ задіяні у вирощенні овочевих культур та зацікавлені у розвитку цієї галузі, проте далеко не всі вбачають цей процес через формування кооперативного об'єднання та розуміють саму суть і принципи функціонування подібних утворень. Саме тому, доцільно

	<p>провести ряд навчань, практичних занять, ознайомчих візитів до успішних кооперативів інших громад, в ході яких продемонструвати переваги функціонування кооперативних утворень та економічний ефект, який вони створюють.</p> <p>Реалізація зазначених кроків дасть змогу створити Музиківський овочевий кооператив та сформувавши передумови для ефективного розвитку овочівництва в громаді.</p>					
Очікувані результати:	<ul style="list-style-type: none"> - Досягнуто кооперації мешканців громади; - сформовано матеріально-технічну базу діяльності овочевого кооперативу; - здійснено ремонт приміщення загальною площею понад 200м²; - спрощено процес вирощування та збуту овочевої продукції в громаді; - зросла кількість мешканців ОТГ, задіяних у вирощуванні овочів (щонайменше на 30%); - підвищено ефективність та прибутковість діяльності сільськогосподарських виробників громади та овочевої галузі в цілому; - зріс рівень життя населення ОТГ; - сформовано бренд та маркетингову стратегію розвитку овочевої галузі громади; - створено умови для прискорення соціально-економічного розвитку та конкурентоздатності ОТГ. 					
Ключові заходи проекту:	<ul style="list-style-type: none"> - Проведення ремонту приміщення, що буде використано для діяльності овочевого кооперативу; - придбання та монтаж обладнання; - будівництво овочесховища; - врегулювання юридичних питань; - організація ознайомчих візитів до успішно діючих кооперативів; - проведення навчань та практичних тренінгів для зацікавлених груп населення; - формування бренду та маркетингової стратегії розвитку овочевої галузі ОТГ; - організація діяльності кооперативу (закупівля насіння та розсади, висадка, вирощування, збір, зберігання та збут овочів тощо). 					
Період здійснення:	з (січня / 2018) - до (грудня / 2019):					
Орієнтовна вартість проекту, тис. грн.	2018	2019	2020	2021	2022	Разом
	1450	1000				2450
Джерела фінансування:	Місцевий бюджет, бізнес, міжнародна технічна допомога					
Ключові потенційні учасники реалізації проекту:	Музиківська ОТГ					
Інше:						

Проект №2.

Номер і назва завдання:	Розвиток овочевої галузі в Музиківській ОТГ
Назва проекту:	Переробка овочів

Цілі проекту:	<ul style="list-style-type: none"> - створення умов для переробки овочів (подрібнення, сушіння, заморозка, консервація); - формування системи контролю за якістю овочевої продукції громади; - зростання рівня прибутковості овочевої галузі ОТГ; - організація поставки якісної продукції за доступними цінами для дошкільних навчальних закладів, шкіл та інших соціально важливих об'єктів місцевості; - вихід на нові ринки збуту, зокрема до великих торгових центрів.
Територія на яку проект матиме вплив:	Музиківська об'єднана територіальна громада
Орієнтовна кількість отримувачів вигод	Всі мешканці ОТГ
Стислий опис проекту:	<p>Створення овочевого кооперативу сприятиме прискоренню розвитку овочевої галузі ОТГ через зростання кількості населення, зайнятого в овочівництві, підвищення якості вирощеної продукції, створення умов для її транспортування, зберігання та вигідного збуту тощо. Поряд з цим, реалізація вирощених овочів - не єдина можливість для отримання прибутку в даній сфері. Більш економічно вигідним є збут переробленої овочевої продукції - подрібненої, сушеної, замороженої, консервованої.</p> <p>Заплановано, що в результаті створеного кооперативу частина продукції буде реалізована (близько 60%), інша частина (40%) перероблятиметься. Слід зазначити, що переробка овочів буде функціонувати незалежно від діяльності кооперативу, тобто мешканці, які не будуть членами кооперативу, також матимуть змогу здавати продукцію на переробку.</p> <p>Потенційно, на початковому етапі передбачається переробка наступного об'єму овочевої продукції: до 30 т картоплі, до 4 т часнику, до 45 т цибулі, до 20 т помідор, до 12 т огірків, до 8 т моркви та 12 т буряка.</p> <p>В рамках даного проекту заплановано впровадження низки етапів, що дозволять налагодити процес переробки та реалізації виготовленої овочевої продукції.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аналіз успішно діючих цехів з переробки овочевої продукції, що діють в інших громадах та здійснення планування подальшої роботи. 2. Створення цеху з переробки овочевої продукції в Музиківській ОТГ, зокрема юридичне оформлення його діяльності у відповідності до сучасних законодавчих вимог. 3. Виготовлення проектно-кошторисної документації на проведення капітального ремонту приміщення, в якому розміщуватиметься цех з переробки овочів (близько 150 тис. грн.). 4. Безпосереднє проведення ремонтних робіт. Передбачається, що цех з переробки овочів буде створено на базі консервного заводу, який на даний момент не функціонує, проте, має частково підготовлену для цього матеріальну базу та відповідні комунікації. Важливо, що консервний завод

	<p>знаходиться у приватній власності, при цьому власник висловив зацікавленість у його використанні для цеху з переробки овочів, дану ідею підтримує також громада. Окрім того, той факт, що в приміщенні цього ж заводу будуть обладнанні приміщення овочевого кооперативу, значно спростить процес транспортування продукції до місця її переробки.</p> <p>Заплановані витрати на проведення ремонтних робіт - 700 тис. грн.</p> <p>5. Придбання та монтаж обладнання, необхідного для переробки овочевої продукції, а саме: ємність для зберігання овочів, обладнання для подрібнення, сушіння, заморозки, спеціальні печі для приготування консервацій.</p> <p>Вартість налагодження такого плану виробництва оцінюється на рівні 2000 тис. грн.</p> <p>6. Створення лабораторії, яка контролюватиме якість продукції на вході і на виході, буде проводити дослідження, на основі яких впроваджуватимуться інноваційні методи вирощування та переробки овочевої продукції в Музиківській ОТГ.</p> <p>7. Організація поставки продукції за доступними цінами для дошкільних навчальних закладів, шкіл та інших соціально важливих об'єктів місцевості, а також реалізація виготовленої продукції на внутрішньому ринку та поза межами ОТГ буде покладена на овочевий кооператив.</p> <p>В результаті реалізації проекту у громаді будуть створені умови, необхідні для якісної переробки овочів. Буде проводитись контроль якості продукції, яка вирощуватиметься в рамках функціонування кооперативу. Отримаємо можливість подрібнювати, сушити, заморожувати, консервувати овочеву продукцію, а отже, збільшити прибутковість даної галузі.</p>
<p>Очікувані результати:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Створено цех для переробки овочів; - сформовано матеріально-технічну базу для переробки овочів – сушіння, подрібнення, заморожування, консервацію; - створено лабораторію для контролю якості вхідної та вихідної продукції; - організовано серію ознайомчих поїздок до інших громад, які мають позитивний досвід переробки овочів; - усунення посередницької ланки між виробниками і споживачами сприяє зниженню собівартості продукції; - збільшено кількість мешканців, бажаючих займатись овочівництвом; - використання якісної овочевої продукції сприятиме покращенню харчування та здоров'я дітей в дитячих садках, школах.
<p>Ключові заходи проекту:</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ознайомлення з досвідом успішних громад, які займаються переробкою овочів; - юридичне оформлення діяльності цеху з переробки овочевої продукції; - розробка проектно-кошторисної документації; - проведення ремонтних робіт в приміщенні цеху;

	<ul style="list-style-type: none"> - закупівля та монтаж обладнання відповідно до проектної документації; - заключення договорів з школами, дитячими садками, іншими бюджетними установами на постачання овочевої продукції; - створення лабораторії контролю якості овочевої продукції; - пошук нових ринків збуту виготовленої продукції, зокрема у великих торгових центрах. 					
Період здійснення:	з (січня / 2018) - до (грудня / 2019):					
Орієнтовна вартість проекту, тис. грн.	2018	2020	2021	2022	2023	Разом
	1850	1000				2850
Джерела фінансування:	Місцевий бюджет, бізнес, міжнародна технічна допомога					
Ключові потенційні учасники реалізації проекту:	Музиківська ОТГ					
Інше:						

Розділ 5. ОЧІКУВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Наближеність до обласного центру полегшує можливість просування продукту громади та забезпечує швидкий доступ до локальних сервісних центрів та інших можливостей.

В результаті реалізації економічної стратегії очікується:

- розвиток плодоовочевої кооперації мешканців громади;
- збільшення цін для фермерів на продукцію плодоовочівництва;
- збільшення кількості мешканців, які будуть вирощувати овочі;
- підвищення рівня життя сільського населення шляхом зменшення витрат членів кооперативу за рахунок придбання матеріально-технічних ресурсів кращої якості за нижчими цінами;
- створення нових робочих місць (5 – 7);
- збільшення прибутковості сільськогосподарських виробників;
- усунення посередницької ланки між виробниками і споживачами сприятиме зниженню собівартості продукції;
- покращення динаміка економічного розвитку громади.

Розділ 6. МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ

Фінансовими ресурсами для впровадження проектів мають стати, по-перше, бюджет розвитку громади як інструмент співфінансування і власного дольового внеску, по-друге, кошти ДФРР та обласного конкурсу з розвитку громад, по-третє, грантові програми та інструменти міжнародної технічної допомоги, по-четверте, інвестиції. Так, доцільно реалізовувати за кошти:

- ДФРР та МТД вищезазначені проекти із розвитку кооперації та інфраструктури (закупівля обладнання, техніки, облаштування овочевого кооперативу тощо);
- обласного бюджету та соціально-економічної субвенції – на співфінансування імплементації проектів та покращення інфраструктури в громаді.

Необхідно проводити інформаційно-роз'яснювальну кампанію, особливо щодо переваг кооперації та її суті, етапів створення та особливостей використання досягнень. Крім того, доречно інформувати членів Музиківської ОТГ щодо перебігу процесів реалізації проектів з розвитку овочевої галузі, щоб заручитися їх розумінням та підтримкою.